

فرآیند تصمیم‌گیری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

دکتر علی جدیدی

استادیار علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اناز

سید محمد رضا موسوی

باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی،

زنجان، ایران

سر شناسه:	جدیدی، علی، ۱۳۵۲
عنوان کتاب:	فرآیند تصمیم‌گیری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران
مشخصات نشر:	تهران: هدا، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری:	۲۳۰ ص. : مصور، ۱۴۵*۲۲۰ س م.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۵۷۳۵-۳۱-۴
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
موضوع:	روابط بین‌المللی -- تصمیم‌گیری
موضوع:	1978--Iran--Politics-and government
شناسه اف:	موسوی، سید محمدرضا ۱۳۴۷
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۶ اف ۴ ج ۱ / ۱۶۵۰ DSR
رده‌بندی دهی:	۲۲۷/۵۵
شماره کتابشناختی:	۷۲۳۶۸۴۶

تألیف:	دکتر علی - جدی و سید محمدرضا موسوی
ناشر:	انتشارات هدف
ویراستار:	فرزانه بلورچی
صفحه‌آراء:	میثم شهبازی
طراح جلد:	فاطمه کلاته
نوبت چاپ:	چاپ اول ۱۳۹۶
تیراژ:	۱۰۰۰ جلد
قیمت:	۱۸.۰۰۰ تومان

هر گونه کپی‌برداری از این اثر ممنوع بوده و حق آن برای مؤلف و ناشر محفوظ می‌باشد.

فهرست مطالب

بیان مسأله ۱۳

فصل اول: چارچوب نظری ۱۵

مقدمه ۱۷

جایگاه سازه‌انگاری در روابط بین‌الملل ۱۸

۱- جایگاه سازه‌انگاری در روابط بین‌الملل ۱۸

۱-۱. تمایز سازه‌انگاری با جریان اصلی روابط بین‌الملل ۲۱

۲- مفهوم هویت و منافع از منظر سازه‌انگاری و نت ۲۴

۳- سازه‌انگاری و رابطه هویت، فرهنگ و منافع در سیاست خارجی جمهوری اسلامی

ایران ۳۰

۳-۱. هویت ۳۰

۳-۲. منطق رفتار و اشاعه هنجارها ۳۱

۳-۳. سطح تحلیل ۳۳

نتیجه‌گیری ۳۹

فصل دوم: سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ۴۳

- ۱- اصول و مبانی ۴۵
- ۱-۱. نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری: عزت ۴۶
- ۱-۲. ظلم‌ستیزی، عدالت خواهی و استکبارستیزی: ۴۸
- ۱-۳. حمایت از مستضعفان و جنبش‌های آزادی‌بخش: ۵۰
- ۱-۴. حمایت و دفاع از مسلمانان: ۵۱
- ۱-۵. رهبری، امت‌آمیز و صلح‌طلبی: ۵۲
- ۱-۶. عدم مداخله، امور داخلی کشورها و احترام متقابل ۵۴
- ۱-۷. تعهد به اirdادها و قرآن بین‌المللی ۵۶
- ۱-۸. قانون اساسی و سیاست خارجی: ۵۹
- ۱-۹. پیوند دین و دولت ۶۸
- ۲- اصل دعوت ۶۸
- ۳- قاعده نفی سیل ۶۹
- ۴- اصل تولی و تبری ۷۰
- ۵- تفکیک دارالاسلام از دارالکفر ۷۰
- ۶- حفظ مصلحت دولت اسلامی ۷۱
- ۷- تألیف قلوب ۷۱
- مفصل‌بندی گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه امام خمینی
- قدس سره ۷۲
- ۱- حفظ نظام ۷۲
- ۲- نه شرقی، نه غربی ۷۳
- ۳- آرمان‌گرایی فعالانه ۷۳

۷۴.....	۴- صدور انقلاب و امت‌سازی.....
۷۸.....	۱- اصول سیاست خارجی در دوران سازندگی.....
۷۹.....	۲- نوسازی و توسعه اقتصادی.....
۸۰.....	۳- حفظ تمامیت ارضی و حاکمیت ملی.....
۸۱.....	۴- تنش‌زدایی و عادی‌سازی روابط جمهوری اسلامی ایران.....
۸۳.....	۴-۱. روابط جمهوری اسلامی ایران با کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس.....
۸۴.....	۴-۱-۱. روابط موری، اسلامی ایران و اتحادیه اروپایی.....
۸۴.....	۴-۳. روابط جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا.....
۴-۴.....	۴-۴. عضویت و مشارکت فعال ایران در سازمان‌های بین‌المللی براساس اتخاذ
۸۶.....	استراتژی چند جانبه‌گرایی.....
۸۸.....	۴-۵. روابط جمهوری اسلامی ایران و سازمان ملل متحد.....
۸۹.....	۴-۶. روابط جمهوری اسلامی ایران با چندین کشور.....
۹۱.....	۱- اصول و اهداف سیاست خارجی در دوره سید محمد خاتمی.....
۹۲.....	۱-۱. توسعه‌گرایی سیاسی- فرهنگی.....
۹۷.....	۱-۲. تنش‌زدایی.....
۹۹.....	۱-۲-۱. روابط جمهوری اسلامی ایران با اتحادیه اروپا.....
۱۰۲.....	۱-۲-۲. روابط جمهوری اسلامی ایران با ایالات متحده آمریکا.....
۱۰۴.....	۱-۲-۳. روابط جمهوری اسلامی ایران با شورای همکاری خلیج فارس.....
۱۰۷.....	۱-۲-۴. رابطه جمهوری اسلامی ایران با سازمان‌های بین‌المللی.....
۱۰۷.....	۱-۲-۴-۱. رابطه با سازمان کنفرانس اسلامی.....
۱۰۸.....	۱-۲-۴-۲. رابطه با سازمان ملل متحد.....
۱۰۹.....	۱-۲-۴-۳. رابطه ایران و آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای.....

۱. اصول و ویژگی‌های سیاست خارجی دولت نهم و دهم ۱۱۳
- ۱-۱. عدالت‌محوری ۱۱۵
- ۱-۲. اصول‌گرایی ۱۱۷
- ۱-۳. صلح‌طلبی حداکثری ۱۲۰
- ۲- الگوهای رفتاری دولت نهم و دهم ۱۲۲
- ۲-۱. گفتمان تک‌بعدی در سیاست خارجی ۱۲۲
- ۲-۲. بازتربیت روابط با غرب ۱۲۳
- ۲-۳. سیاست نگاه به شرق ۱۲۴
- ۲-۴. گسترش روابط با کشورهای آمریکای لاتین ۱۲۶
- ۲-۵. گفت‌وگوهای انتقادی با آمریکا ۱۲۹
- ۳- روابط با شورای همکاری خلیج فارس ۱۳۲
- ۳-۱. بعد سیاسی ۱۳۲
- ۳-۲. اختلاف بر سر جزایر سه‌گانه ایرانی (تنب کوچک، تنب بزرگ و ابوموسی) ۱۳۳
- ۳-۳. برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران ۱۳۴
- ۳-۴. بعد اقتصادی ۱۳۶
- ۴- روابط جمهوری اسلامی ایران با سازمان‌های بین‌المللی ۱۳۷
- ۵- روابط جمهوری اسلامی ایران با آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای و شورای امنیت ۱۳۸
- ۱- اصول و ویژگی‌های سیاست خارجی دولت یازدهم ۱۴۶

فصل سوم: ساختار تصمیم‌گیری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی

۱۵۷ ایران

- ۱- قوه مجریه ۱۶۲

۱۶۳	۲- قوه ی مقننه
۱۶۶	۳- شورای عالی امنیت ملی
۱۶۷	۴- شورای نگهبان
۱۶۷	۵- مجمع تشخیص مصلحت نظام
۱۶۹	۱- مبانی نظری
۱۶۹	۱-۱- پیلماسی رسانه‌ای چیست؟
۱۷۲	۱-۱-۱- تأثیرات متقابل رسانه‌ها و سیاست
۱۷۲	۱-۲-۱- نظریه س. ان. ان
۱۷۳	۱-۲-۲- تأثیر سیاست بر رسانه
۱۷۳	۱-۲-۲-۱- نظریه توبیه موافقت و مشروعیت
۱۷۳	۱-۲-۲-۲- نظریه تولید موافقت بر اساس نامات اجرایی
۱۷۴	۱-۲-۲-۳- نظریه تولید موافقت برای نخدگ ن
۱۷۴	۱-۲-۲-۴- نظریه تعاملی رسانه‌ها و قدرت
۱۷۵	۲- حوزه‌های تأثیرگذاری رسانه‌ها بر دیپلماسی و سیاست خارجی
۱۷۵	۲-۱- رسانه‌ها، نهادهای مؤثر بر دیپلماسی
۱۷۷	۲-۲- دیپلماسی رسانه‌ای و اثر آن بر افکار عمومی در جهان
۱۷۷	۲-۳- رسانه‌ها؛ حلقه اتصال دولت‌ها به افکار عمومی جهانی
۱۷۷	۲-۴- دیپلماسی رسانه‌ای؛ تأثیرات متقابل رسانه‌ها و سیاست خارجی
۱۸۰	۲-۵- دیپلماسی رسانه‌ای؛ تعامل رسانه‌ها و سیاست خارجی
۱۸۶	۳- تبیین راهکارهای عملیاتی
۱۸۶	۳-۱- ابزارهای دیپلماسی رسانه‌ای
۱۸۷	۳-۲- شیوه‌های تحقیق دیپلماسی رسانه‌ای در سیاست خارجی

- ۳-۳. راهکارهای مقابله با هجوم دیپلماسی رسانه ای ۱۸۸
- ۳-۴. راهکارهای عملیاتی ۱۸۹
- ۱- ضرورت مطالعه فرهنگی در سیاست خارجی و رابط بین الملل ۱۹۶
- ۱-۱. برداشت نخست: ویژگی‌های فرهنگی ایرانیان ۱۹۶
- ۱-۱-۱. ویژگی‌های فرهنگ ملی ایرانیان ۱۹۶
- ۱-۱-۱-۱. دین‌سالاری ۱۹۶
- ۱-۱-۱-۲. برخورداری از روحیه عدالت محوری ۱۹۷
- ۱-۱-۱-۳. روزه: نیروهای خیر علیه نیروهای شر در قالب باورهای دینی ۱۹۷
- ۱-۱-۱-۴. ارزش‌مندی از افتخارات تاریخی ۱۹۷
- ۱-۱-۲. ویژگی‌های فرهنگ مذهب ایرانیان ۱۹۸
- ۱-۱-۲-۱. مبارزه بین نیروهای خیر علیه نیروهای شر ۱۹۸
- ۱-۱-۲-۲. عدالت محوری ۱۹۹
- ۱-۲. برداشت دوم: تفاوت ایدئولوژیکی و فرهنگ ایران و چین ۱۹۹
- ۱-۲-۱. ایدئولوژی فرهنگ محور در برابر ایدئولوژی اقتصاد محور ۱۹۹
- ۱-۲-۲. ایدئولوژی دینی در برابر ایدئولوژی اخلاقی غیر دینی ۲۰۰
- ۱-۲-۳. فرهنگ ماروا و طبیعی در برابر فرهنگ طبیعت محور ۲۰۰
- ۲- تفاوت در ساختار نظام دو قطبی با نظام پس از جنگ سرد ۲۰۱
- ۲-۱. کاربرد ایدئولوژی در جمهوری خلق چین ۲۰۳
- ۲-۲. کاربرد ایدئولوژی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ۲۰۴
- نتیجه‌گیری ۲۰۹
- منابع ۲۲۵

بیان مسئله

انقلاب اسلامی ایران به عنوان یکی از رخدادهایی نیمه دوم قرن بیستم نه تنها تغییرات بنیادین را در جغرافیای سیاسی ایران بوجود آورد بلکه دامنه‌های آن بسی فراتر از یک کشور رفته و به ویژه در ساختار سیاسی و اجتماعی جوامع اسلامی اثر شگرفی گذاشته است. در این راستا سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و عملکردهای خارجی انقلاب اسلامی ایران بازتاب و جلوه‌هایی از این تأثیر قلمداد می‌گردد. از این رو به نظر می‌آید که فرآیند تصمیم‌گیری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران که برگرفته از گفتمان انقلاب اسلامی به شمار می‌آید ما را در جهت فهم بیشتر و تصمیم‌گیری در سیاست خارجی و استفاده از نظریه سازه‌انگاری که در مفاهیم هم چون هویت، ارزش‌ها، هنجارها، منافع ملی و اسلامی نمود پیدا می‌کند...

پژوهش حاضر سعی دارد ضمن بررسی و میزان تأثیر نظریه سازه‌انگاری در ادوار مختلف دولتهای ایران، ریشه‌ها، مده از دوران هاشمی رفسنجانی تا حسن روحانی و میزان تأثیر این رویکرد در سیاست خارجی را مورد کندوکاو قرار دهد.

این پژوهش در ۳ فصل تنظیم شده است. در فصل اول چارچوب نظری واز تئوریهای روابط بین‌الملل وسازه‌انگاری که بیشتر به ارزش‌ها، هویت و هنجارهای اسلامی و اسلام‌گرایی تأکید می‌کند استفاده شده است.

فصل دوم این فصل به چند بخش تقسیم‌بندی گردیده ازجمله بررسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از منظر قانون اساسی،

بررسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خمینی^(ع) و در بخش دوم بررسی ادوار مختلف دولتهای از هاشمی تا روحانی براساس نظریه سازه‌انگاری سخن به میان آمده.

فصل سوم نیز به سه بخش فرآیند تصمیم‌گیری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از بعد ساختارگرایی و در بخش بعدی از رسانه به عنوان قوه چهارم در تصمیم‌گیری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی سخن به میان آمده و در بخش سوم نقش ایدئولوژی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مطرح گردیده.

و در نهایت، به نتیجه‌گیری کلی پژوهش می‌پردازیم.

علی جدیدی، سید محمدرضا موسوی

خرداد ۱۳۹۶